

Täysistunto

Tiistai 20.11.2018 klo 14.00—19.35

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta yrittäjien ei-omistavien perheenjäsenten työttömyysturvan kehittämiseksi

Hallituksen esitys HE 236/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valio-
kuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.37 Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri Pirkko Mattila (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsitellään hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta yrittäjien niin sanottujen ei-omistavien perheenjäsenten työttömyysturvan kehittämiseksi.

Yrittäjät, heidän perheenjäsenensä ja yrittäjäjärjestöt ovat pitäneet pitkään esillä sitä, miten perheen yrityksessä työllistyneen perheenjäsenen työttömyysturva muodostuu. Perheenjäsenen oikeus työttömyysturvaan on ratkaistu samoin kuten yrittäjän kohdalla toimitaan, vaikka perheenjäsen ei omistaisi yrityksestä osakkeita eikä hänellä olisi niiden tuomaa äänimäärää tai vastaavaa määräysvaltaa. Tällainen ei-omistava perheenjäsen on työttömyysturvajärjestelmässä ollut yrittäjä, näin siitä huolimatta, että esimerkiksi eläkejärjestelmässä hän on voinut olla työntekijä.

Edellä kuvattu on aiheuttanut huolta yrittäjäperheissä. Kun henkilö on työttömyysturvajärjestelmässä yrittäjä, hänen työllistymisensä päättymisen arvioidaan toisin kuin palkan-
saajan kohdalla. Keskustelu on toki joskus kohdannut myös äärilaitoja, kuten väitteitä, että työttömyysturva-oikeuden syntyminen edellyttäisi sitä, että perheen yritys lopetetaan kokonaan. Tämä on kuitenkin liian jyrkkä tulkinta asiasta.

Yrittäjän perheenjäsen saa oikeuden työttömyysturvaan samoissa tilanteissa kuin omistava yrittäjäkin. Lisäksi hänen kohdallaan työttömyysturva-oikeus voi syntyä myös tilanteissa, joiden perusteella omistava yrittäjä ei saisi työttömyysturvaa. Esimerkki tällaisesta lievemmästä ehdosta on, että yritystoiminnan uudelleenjärjestelyt ja yritystoiminnan edellytysten pysyvä heikentyminen voivat olla seikkoja, joiden perusteella perheyri-
tyksessä työskennellyt yrittäjän perheenjäsen voi saada työttömyysetuutta. Tällöin puhutaan lomautustilanteista ja irtisanomisesta tuotannollisilla ja taloudellisilla perusteilla. Työvoimapolitiittiset edellytykset on täytettävä, jotta työttömyysturvaa voidaan maksaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

Julkisen keskustelun perusteella on kuitenkin pääteltävissä, että perheyrityksissä ei tunnusteta tilanteita ja perusteita, joiden toteutuessa ei-omistava perheenjäsen voi saada ansiopäivärahaa. Työvoimapoliittinen arviointi ei ole ainoa seikka, jolla on vaikutusta työttömyysturvaoikeuteen. Ansioperusteista työttömyysturvaa saadakseen henkilön on kuuluttava oikeaan työttömyyskassaan yritystoiminnassa työllistymisen tai palkkatyössä työllistymisen perusteella.

Toinen ongelmia tuottanut säännös onkin, että perheenjäsenen on kuuluttava yrittäjää vakuuttavaan työttömyyskassaan, jotta työttömyyden kohdatessa päiväraha olisi ansioperusteinen ja se perustuisi perheen yrityksessä työskentelystä saatuun palkkaan. On käynyt ilmi, että virheellistä vakuuttamista eli jäsenyyttä palkansaajia vakuuttavassa työttömyyskassassa tapahtuu.

Kun puhumme niin sanotusti väärässä työttömyyskassassa vakuutettuna olemisesta, puhumme tilanteesta, jossa ihminen on ilmaissut haluavansa vakuuttaa itsensä työttömyyden varalta ansioperusteisessa etuusjärjestelmässä. Jos vakuuttamisessa on virhe, tämä tahtotila ei toteudu, vaikka työttömyysturvan saamisen työvoimapoliittiset edellytykset toteutuisivat. Näissä tilanteissa henkilöllä voi olla oikeus peruspäivärahaan tai työmarkkinatukeen, mutta voidaan hyvin kysyä, onko tämä riittävä korvaus, kun henkilö on halunnut vakuuttaa itsensä ansiotulostaan. Toisaalta se, että työvoimapoliittisia perusteita työttömyyden alkamisessa ei tunnusteta, on myös ongelma. Keskusteluissa tuodaan esiin tilanteita, joissa perheen yritys ei voi enää työllistää ei-omistavaa perheenjäsentä mutta työvoimapoliittiset edellytykset eivät silti täyty.

Arvoisa puhemies! Työttömyysturvajärjestelmän tarkoitus on tuoda taloudellista turvaa, kun työllistyminen päättyy tai muuttuu osittaiseksi, yritystoiminnassa sivutoimiseksi. Esityksen tavoitteena on parantaa yrityksessä työskentelevän ei-omistavan perheenjäsenen oikeutta työttömyysturvaan yleisesti sekä samalla ansiopäivärahaan. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan, että yrityksessä työskentelevän ei-omistavan perheenjäsenen asema työttömyysturvajärjestelmässä muutettaisiin palkansaajaksi. Esitys koskee kaikkia yritysmuotoja, ei vain osakeyhtiöitä. Se koskee henkilöitä, joille perheyritys voi maksaa palkkaa ja jotka ovat työntekijän eläkevakuutuksen piirissä.

Muutoksen lähtökohta on yksinkertainen: muutetaan työttömyysturvalain yrittäjämääritelmää niin, että työttömyysturvalain perusteella yrittäjäksi katsominen edellyttäisi aina henkilökohtaista omistusosuutta osakepääomasta, tämän tuomasta äänimäärästä tai muutoin muodostuvaa vastaavaa määräysvaltaa. Tämän muutoksen perusteella henkilö, jolla ei omistus- tai määräysvaltaa ole, olisi silloin palkansaaja. Muutoksesta seuraa, että henkilön pitää kuulua palkansaajia vakuuttavaan työttömyyskassaan, jotta perheen yrityksessä työskentely voi kerryttää oikeutta ansioperusteiseen työttömyyspäivärahaan. Oikeus työttömyysturvaan ratkaistaisiin pääasiassa samoin kuin nyt palkansaajaksi määritellyillä.

Tähän on yksi poikkeus, joka koskee työssäoloehdot. Yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen työssäoloehdot olisi esityksen mukana 52 kalenteriviikkoa, kun se nyt palkansaajilla on 26 kalenteriviikkoa. Työssäoloehdon pitää kertyä sellaisena aikana, jona henkilöllä ei ole omistusosuutta yrityksessä. Tämä perustuu siihen, että määritelmän mukaan kyse ei ole palkansaajana tehdystä työstä, jos henkilöllä on omistusta. Yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen 52 kalenteriviikon ja palkansaajien 26 kalenteriviikon työssäoloehdot kerryttävää työtä ei voi yhdistää. Työssäoloehdot kuitenkin lyhenee nykytilaan verrattuna, eikä perheen yrityksessä yrittäjänä työllistymiseen tai ulkopuolisen palveluksessa työllistymiseen pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

rustuvia työssäoloehdotuksia voi nykyisinkään yhdistää. Yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen tilanne ei näin ollen heikkene esityksen myötä millään tavoin.

Muutoksen tavoitteena on, että perheen yrityksessä työskentely olisi ei-omistavalle perheenjäsenelle mahdollisimman neutraali valinta suhteessa ulkopuolisen palveluksessa työskentelyyn. Näin halutaan vähentää työllistymiseen ja työttömäksi jäämiseen liittyviä taloudellisia riskejä perheyrityksessä työskenneltäessä. Perheyritykseen työllistymisen tulisi olla ei-omistavalle perheenjäsenelle mahdollisuus, ei riski.

16.44 Kaj Turunen kok: Arvoisa puhemies! Nyt täytyy aloittaa kiitoksilla: Kiitoksia hallitukselle tästä hallituksen esityksestä, jolla korjataan epäoikeudenmukainen käytäntö tulkita yrittäjän perheenjäsenet osaomistajiksi, vaikka he käytännössä eivät omistaisi yrityksestä yhtään mitään. Täytyy kiittää siitä, että jatkossa ei enää jätetä perusteettomasti yrittäjän perheenjäseniä työttömyysturvan ja työllisyystoimenpiteiden ulkopuolelle. Nyt siis hallitus korjaa nämä epäkohdat. Kiitoksia siitä!

Jos oikein hakemalla hakee jotain pientä miinusta, se on tämä työssäoloehdotus, että ei voi yhdistää yrityksessä yrittäjänä tehtyä työtä ja palkansaajana tehtyä työtä. Se on 52 viikkoa yrittäjän perheenjäsenellä ja muulla työntekijällä 26 viikkoa. Mutta se on niin pieni miinus, että se ei haittaa sitä, etteikö voisi antaa isoa kiitosta.

Arvoisa puhemies! Tein tästä kyseisestä asiasta lakialoitteen jo tämän vuoden helmikuussa eli työttömyysturvalain 1 luvun 6 §:n 2 momentin muuttamisesta siten, että sieltä poistetaan sanat ”tai hänen perheenjäsenillään”. Selkeyden ja tasa-arvoisen kansalaisten kohtelun ja oikeudenmukaisuuden vuoksi on tärkeää saada yrittäjämääritelmästä pois ne yrittäjän perheenjäsenet, jotka eivät itse omista yrityksestä mitään. Siksi lain 1 luvun 6 §:n osaomistajia koskevasta 2 momentin listasta onkin ollut syytä poistaa kaikista kohdista sanat ”tai hänen perheenjäsenillään”, jolloin osaomistajaksi ja siten yrittäjäksi katsomisen edellytyksenä olisi, että perheenjäsen omistaisi myös itse yrityksestä jotain — siis tosiasiallisesti omistaisi. Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys on samansisältöinen kuin liki vuosi sitten tekemäni lakialoite, enkä voi tässä yhteydessä olla kertomatta niitten edustajien nimiä, jotka tämän lakialoitteen aikoinaan allekirjoittelivat. He olivat edustajat Hautala, Koski, Sarkkinen, Östman, Myllykoski, Taavitsainen, Hassi, Karimäki ja Mikkonen. Kiitos heille! [Timo Heinosen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Ongelmana on siis ollut, että nykyään työttömyysturvalakia sovellettaessa yrittäjän perheenjäsen, joka työskentelee perheen yrityksessä, on voitu tulkita itsekin osaomistajaksi ja siten yrittäjäksi, vaikka hän ei omista yrityksessä tosiasiallisesti mitään eikä käytä siinä määräysvaltaa. Perheenjäseniksi on katsottu yrittäjän aviopuoliso, avopuoliso sekä hänen kanssaan samassa taloudessa asuvat lapset, lapsenlapset, vanhemmat ja isovanhemmat. Käytetty ilmaisu ”osaomistaja” voi siis tarkoittaa myös henkilöä, joka todellakaan ei omista eikä käytä määräysvaltaa yrityksessä. Tämä on johtanut siihen, että henkilöllä ei ole ollut oikeutta muiden palkansaajien tavoin työttömyysturvaan. Monelle yrittäjän perheenjäsenelle tämä on tullut yllätyksenä siinä vaiheessa, kun työttömyysturvaa on joutunut hakemaan.

Hallitus esittää siis työttömyysturvaan muutoksia, joilla parannettaisiin yrittäjän perheenjäsenen työttömyysturvaa, ja tämä on hyvä juttu. Jatkossa siis yrittäjän perheenjäsen, joka ei omista osuutta yrityksestä mutta työskentelee siellä, katsotaan työttömyysturvalaisa työntekijäksi, muutokset koskisivat sellaisia yrittäjän perheenjäseniä. Nyt ehdotetaan, että yrityksessä työskentelevä perheenjäsen, joka ei siis omista osuutta yrityksestä eikä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

käytä määräysvaltaa, olisi jatkossa palkansaajana oikeutettu työttömyysturvaan, ja tämä on merkityksellinen, iso asia, että jos tosiasiaa olet palkansaaja, sinulla on palkansaajan työttömyysturva.

Tämä työssäoloehto olisi yrittäjän ei-omistavaksi perheenjäseneksi määritellyn henkilön kohdalla 52 kalenteriviikkoa, ja tämä oli se pieni muutos.

Tämän lain on tarkoitus tulla voimaan 1. päivä heinäkuuta 2019, ja toivon, että tämä käsitellään ripeästi eduskunnassa ja tämä viimeistään astuisi voimaan 1. heinäkuuta 2019.

16.49 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Turunen käytti niin hyvän puheenvuoron, että uskon, että kerkiän tästä paikaltani käyttämään sen myönteisen ilmaisuuden, jonka haluan tämän lähetekeskustelun yhteydessä tähän kyseiseen lakiesitykseen tehdä.

Eli kiitoksia ministerille, että olette ensinnäkin täällä esittelemässä, henkilökohtaisesti paikalla, sillä tämä on erittäin hyvä edistysaskel siihen, kuinka olemme antaneet laintilan olla sellaisessa muodossa, että palkansaaja on niin huonossa asemassa ollut, kun työskentelee perheensä yrityksessä palkkatyöntekijänä. Tämä on hyvä askel. Ja kiitoksia edustaja Turuselle vielä siitä, että toitte ne nimet esille. Oli mukava kuunnella sitä nimelistaa ja todeta, että tässä ei ainakaan politiikka ole ollut esteenä tähän yhtenäiseen näkemykseen, liittyen edustaja Turusen lakialoitteeseen, vaan tämä on ollut ehkä enemmänkin ymmärtämiskysymys siitä, eikä tässä ole ollut poliittisia painoarvoja, ja sen takia tätä esitystä on hyvä kannattaa.

Kuitenkin kysyisin siitä asiasta, minkä edustaja Turunen toi omassa puheenvuorossaan, siitä pienestä moitteen sävyistä siinä, mikä oli tämä työssäoloehdon täyttyminen. Kun olen pohtinut sitä, kuinka meille tänne voi tulla ansiosidonnaisen sosiaaliturvan piiriin, olen pohtinut sitä, että jossain vaiheessa tietysti voitaisiin ajatella, että joku on niin sanotusti töissä ja hänen kohdaltaan maksetaan vain pakolliset sosiaalimaksut ja eläkemaksut ja sen jälkeen ollaan iästä riippuen tämän ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä niin, että me voimme tavallaan ostaa niin sanotusti muutamalla tonnilla itsellemme ansiosidonnaisen päivärahan osuuden sitten siitä jatkosta. Kysynkin ministeriltä: Miksi näin? Onko pohdittu väärinkäytöksen mahdollisuuksia, vai mistä syystä tämä raja tähän työssäoloへtoon on tullut pidemmäksi kuin normaalissa palkkatyössä?

16.52 Matti Torvinen sin: Arvoisa rouva puhemies! Yrittäjän asema ei ole kovin herkulinen tilanteissa, joissa yrityksellä menee huonosti: mietitään yökaudet, riittävätkö rahat lainanmaksuun, palkanmaksuun, laskuihin. Suomalaisen yrityskentän vahvuus on perheyrittäminen, se, että perhe työskentelee tuossa yrityksessä. Suomalainen yritystoiminta nojaa hyvin pitkälle pieniin yrityksiin, alle yhdeksän hengen yrityksiin. Kun perheessä usein siis vaimo, lapset toimivat yrityksessä ilman, että heillä on omistusoikeutta tuohon yritykseen [Jari Myllykoski: Kyllä se voi mieskin olla!] — joissakin tilanteissa, nyt puhutaan, Myllykoski, asiaa, eli kun puhutaan yritystoiminnasta, jossa nainen tai mies on yrittäjänä, emme vie tätä sukupuolikysymykseksi — niin se on merkinnyt sitä, että konkurssitilanteissa tämän, yrittäjän perheenjäsenen, oikeusturva on ollut erittäin huono. Ja kun aikaisemmat hallitukset, varsinkin vasemmistovetoiset hallitukset, ovat jättäneet hoitamatta tärkeän tehtävänsä suomalaisen yritystoiminnan selkärangan ylläpitämiseksi, on ajauduttu vakaviin tilanteisiin niin, että perheenjäsenet ovat sitten jopa joutuneet avioerotilanteeseen, jopa tilanteeseen, jossa itsemurha johtuen näistä [Kari Uotilan välihuuto] huonoista

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

tilanteista on sitten ollut käsillä. Mutta nyt tämä ripeä, hyvähenkinen hallitus — kiitos ministeri Mattilan — on ryhtynyt parantamaan nimenomaan yrittäjien asemaa. Viime budjet-tiriihessä keväällä tämä asia otettiin käsittelyyn ja ministeri Mattila ajoi sitä erittäin pon-nekkaasti. Siitä hänelle Pohjois-Pohjanmaan aktiivisena toimijana suuri kiitos. Näin pitää ollakin.

Nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa yrityksessä työskentelevän niin kutsutun ei-omistavan perheenjäsenen oikeutta ansiopäivärahaan ja näin vähentää työllistymiseen ja työttömäksi jäämiseen liittyviä taloudellisia riskejä tämän työskennellessä tuossa perheyrityksessä. Tässä tarkoituksessa siis ehdotetaan, että yrityksessä työskentelevän niin sanotun ei-omistavan perheenjäsenen asema työttömyysturvajärjestelmässä muutettaisiin palkansaajaksi. Nykylakihan on määrittänyt ihmisen yrittäjäksi, jos hän työskentelee yrityksessä ja asuu samassa taloudessa yrittäjän kanssa avopuolisona, aviopuolisona, lapsena. Myöskin vanhemmat ovat olleet tämän tilanteen edessä. Jotta nykyisin perheenjäsen voitaisiin katsoa työttömäksi ja oikeutetuksi tuohon työttömyysetuuteen, hänen työskentelynsä tulisi päättyä työttömyysturvalain yrittäjiä koskevien pykälien mukaisesti. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että tuo yritystoiminta täytyisi lopettaa. Eli yhteiskunnan kannalta keskeinen moottori, omillaan toimeen tuleva yrittäjä, joutuisi lopettamaan.

Työvoimapoliittisten edellytysten kohdalla on arvioitu myös, että osa koetuista ongelmista johtuu siitä, että perheenjäsenen työskentely päätetään tunnistamatta niitä työttömyysturvan saannin edellytyksiä, jotka koskevat paitsi yrittäjää itseään myös lievennettyinä yrittäjän perheenjäseniä. On myös arvioitu, että yrittäjän ei-omistava perheenjäsen ei tunnista niitä tilanteita, joissa hän perheen yrityksessä työskentelyn perusteella on työttömyysturvajärjestelmässä yrittäjä, ja että tämän vuoksi työttömyyskassan jäsenyyttä koskeva sääntely ei ole yrittäjillä ja heidän perheenjäsenillään kattavasti tiedossa.

Yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen oikeutta ansiopäivärahaan olisi mahdollista edistää ehkäisemällä virheellistä vakuuttamista palkansaajia vakuuttavassa työttömyyskassassa. Tätä tavoitetta voitaisiin toteuttaa neuvonnan kautta sekä työttömyyskassan jäseneksi liittyttäessä että jäsenyyden aikana. Oikea-aikainen ja riittävä neuvonta ehkäisisivät sitä, että yrittäjänä työllistyvä ei-omistava perheenjäsen liittyy palkansaajakassaan yrittäjäkassan sijaan, tai sitä, että hän jatkaa palkansaajakassan jäsenenä, vaikka yrittäjäksi siirtymisen jälkeen ansiopäivärahaoikeus tulisikin turvata yrittäjäkassan jäsenyydellä.

Tämä muutos on yrittäjien ja yrittäjyyteen painottavien pitkäaikainen tavoite. Se on johdonmukainen, sillä ei-omistavat perheenjäsenet katsotaan nyt työlainsäädännössä ja eläkelainsäädännössä työntekijöiksi.

16.58 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Keskusta on kauan ajanut tätä tavoitetta, mikä nyt hallituksen esityksessä on toteutumassa. Tällä hetkellä yrityksessä työskentelevä perheenjäsen voidaan katsoa työttömyysturva-asioissa yrittäjäksi, vaikkei hän omistaisi yrityksestä mitään eikä käyttäisi siinä määräysvaltaa. Tämä johtaa käytännössä siihen, että henkilön työttömyysturvaoikeus poikkeaa palkansaajan työttömyysturvaoikeudesta. Hallituksen eduskunnalle nyt antamassa esityksessä ehdotetaan, että tällainen henkilö olisi jatkossa palkansaaja myös silloin, kun häneen sovelletaan työttömyysturvalakia. Esityksen tavoitteena on parantaa yrityksessä työskentelevän ei-omistavan perheenjäsenen oikeutta ansiosidonnaiseen päivärahaan ja näin vähentää työllistymiseen ja työttömäksi jäämiseen liittyviä taloudellisia riskejä perheyrityksessä työskenneltäessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

16.59 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tervetullut lakimuutos, joka vastaa nähdäkseni suomalaisten oikeustajua. On tervetullutta, että parannetaan yrityksessä työskentelevän ei-omistavan perheenjäsenen oikeutta työttömyysturvaan. Nykytilanne on usein kohtuuton ja johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin, kun ihminen työskentelee palkkatyössä mutta hänet tulkitaan yrittäjäksi perhesuhteen perusteella, ja se heikentää hänen työttömyysturvaansa. Tämä aiheuttaa kohtuuttomia tilanteita yksilölle, heikentää hänen sosiaaliturvaansa, mutta voi johtaa myös siihen, etteivät ihmiset välttämättä sitten halua työskennellä perheen yrityksessä, jos se johtaa heikompaan sosiaaliturvaan, ja näinhän sen ei pitäisi mennä.

Arvoisa puhemies! Tämä muutos voi kuulostaa pieneltä yksityiskohdalta työttömyysturvassa, mutta se kuitenkin kohdistuu noin 22 000 henkilöön, ja näille henkilöille, joihin se kohdistuu, kyseessä on erittäin merkittävä asia. Yleisesti ottaen yrittäjän sosiaaliturvaa olisi pyrittävä vahvistamaan. Se on tärkeää, kun mikro- ja pienyrittäjyys lisääntyy Suomessa ja kun siihen voimakkaasti myös poliittisesti kannustetaan.

Arvoisa puhemies! Toisin kuin edustaja Torvinen tuossa väitti, vasemmistoliitto on pyrkinyt edistämään yrittäjien sosiaaliturvaa niin hallituksessa kuin oppositiossa ollessaan. Ja muistutuksena edustajalle myös, että vasemmistovetoinen hallitus oli viimeksi 15 vuotta sitten, Lipposen hallitus — kun tässä tuli syytös siitä, ettei vasemmistovetoisten hallitusten aikana asiaa ole edistetty.

Mutta puoluepolitiikka sikseen. Haluan kiittää ministeriä hyvästä esityksestä ja haluan esittää kiitokseni edustaja Turuselle, joka on ajanut asiaa pitkäjänteisesti ja yli puoluerajojen.

17.01 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä on erittäin hyvä esitys, ja on ilo kuulla, että tätä kannatetaan yli puoluerajojen, vasemmalta oikealle. On tietysti hyvä ehkä tuoda esiin myös se — on toki hyvä, että tästä on ollut aloitteita ja on tuotu tätä asiaa ja tätä ongelmaa jo aikaisemminkin esiin, aikaisempina vuosikymmeninä — että nyt tämä asia on todella päästy ratkaisemaan keskustajohtoisen hallituksen aikana. Oli erittäin tärkeää, että nyt keskustan johdolla tämä byrokratiaongelma ratkaistiin budjettiriihessä, tehtiin tästä linjaus ja nyt tästä ratkaisusta voidaan keskustella eduskunnassa. Myös keskustan eduskuntaryhmän norminpurkutyöryhmässä on tehty useampana vuonna tästä esitys ministeriölle, ja on hyvä, että tämä nyt etenee. Vedän itse tätä kyseistä työryhmää.

Itse asiasta: Ongelmahan on ollut nimenomaan se, että ei ole ollut oikeudenmukaista, että puolison ammatti määrittelee työttömyysturvan, ja tämä tilanne yrittäjäperheissä on voinut ohjata perheen tuloloukkuun tai puolison pakkotyöllistämiseen alasta riippumatta. Tämä on ollut erityinen epäkohta. Nykyinen malli on saattanut yrittäjän perheenjäsenet tilanteeseen, jossa he eivät ole yrittäjiä mutta eivät myöskään työntekijöitä lain varsinaisessa merkityksessä. Tällöin lainsäädännölliset oikeudet eivät ole kuuluneet heille esimerkiksi lomautustilanteessa. On myös tilanteita, joissa työttömyysturva on evätty, vaikka perheenjäsenen omistama yritys ei ole enää voinut työllistää. Tämä ei ole ollut tasa-arvoista eri työntekijöiden välillä. Tilanne korjataan nyt ja tällä poistetaan samalla yrittämiseen ja työllistämiseen liittyviä esteitä.

Olennaista on myös huomata tämä kohderyhmä. Edustaja Sarkkinen tuossa jo mainitsi, että noin 22 000 olisi tavallaan näitä kohderyhmään kuuluvia henkilöitä, mutta itse asiassa määrä on paljon laajempi. Esimerkiksi viime vaalien aikaan tuli useampi yhteydenotto nuorilta perheiltä, jotka miettivät, että aloittaisivat yritystoiminnan, mutta eivät uskalla ni-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

menomaan tämän ongelman takia, että tulee sitten ongelma työttömyysturvan kanssa. Joko jätetään yritys kokonaan perustamatta tai ei sitten uskalleta työskennellä perheen sisällä, koska tulee tulkinta nimenomaan tämän puolison sosiaaliturvan osalta. Tämä on ollut merkittävä tekijä siinä, että yrityksiä on myös jätetty perustamatta, ja siksi tämä koskee itse asiassa paljon laajempaa määrää ihmisiä Suomessa. On erittäin hyvä, että tämä turha normi nyt puretaan.

17.04 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka Suomessa moni asia on ollut vuosikymmenen aikana hyvin ja mennyt parempaan suuntaan, niin kyllä täälläkin valitettavasti erikoistakin lainsäädäntöä on osattu tehdä, ja tässä siitä kyllä esimerkki on. Onhan se erikoinen tilanne, että henkilö, joka ei omista yrityksestä mitään ja jolla ei ole siihen määräysvaltaa, kuitenkin katsotaan yrittäjäksi — hyvin erikoista ihan näin maalaisjärjellä ajateltuna. Tällainen tilanne kuitenkin on ollut — hienoa, että siihen nyt viimein puututaan.

Tässä on nostettu esille eri tahoja, jotka mielestään tai jonkun muun mielestä ovat asiaa edistäneet — varmasti me kaikki yhdessä, näin uskallan väittää, ja tässä sitten sinisten ministeri Mattila tietysti esityksen tuo. Ehkä tällä kertaa tämä patamusta konservatiivihallitus saa vasemmistonkin tuen, tällä hyvällä esityksellä, ja se on mukava kuulla.

Tässä edustaja Torvinen toi esille sen tosiasian, että Suomessa iso osa yrityksistä tosiaan on perheyrittäjiä, ja tämä lainsäädäntö koskee nyt erityisesti heitä. Edustaja Jarva toi esille myös sen tärkeän näkökohdan, että itse asiassa moni yritystoiminta jää alkamatta siksi, että tilanne on ollut näin erikoinen kuin se tähän asti on ollut.

Tämä koskee tosiaan 22 000:ta ihmistä noin suoraan, mutta näillä perusteilla voi epäillä, että joukko on paljon laajempikin. Nyt sitten yrittäjien vaan täytyy tämä lainmuutos, kun se voimaan tulee, huomata, siirtyä sitten oikeaan työttömyyskassaan ja sitä kautta sitten ruveta kerryttämään oikeutta ansioperusteiseen työttömyyspäivärahaan.

Siniset ovat myöskin esittäneet, että tämän muutoksen lisäksi olisi jatkossa syytä siirtyä siihen, että kaikilla palkansaajilla olisi ansiosidonnainen työttömyysturva riippumatta liittojäsenyyksistä. Tähänkin toivon meidän hyvän vasemmistomme tukea.

17.06 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Iso kiitos ministeri Mattilalle hyvästä esityksestä. Tätä esitystä voi toki kutsua myös Lex Turuseksi. Hänen lakialoitteestaan tämä asia liikkeelle lähti, ja niin kuin hän esille toi, esitys sai jo saman tien tukea yli hallitus- ja oppositiorajojen. Tämänäkökohdasta yrittäjyyttä on mukava olla tukemassa varmasti ihan jokaisesta puolueesta.

Yrittäjien ei-omistavien perheenjäsenten työttömyysturva siis tulee tämän myötä vastaavaksi kuin työntekijöillä. Esitys on osa nykyisen hallituksen yrittäjäystävällistä politiikkaa, ja on tärkeää, että sosiaaliturvaa uudistetaan nyt niin, että se tunnistaa myös yrittäjän ja sitä kautta yrittäjyyden. Yrittäjien puoliset pääsevät nyt palkansaajien työttömyysturvan piiriin, ja niin kuin valtiovarainministeri Petteri Orpo Yrittäjien pääjuhlassa totesi, tämän jälkeen uskaltaa jälleen rakastua myös yrittäjään. Jatkossa siis yrittäjäksi katsomisen edellytyksenä on se, että perheenjäsen on myös itse yrityksen omistaja.

Tässä on tuotu esille edellä, edustaja Elo muun muassa, se, että osittain tämä nyt korjattava asia on ollut estämässä uuden yrittäjyyden ja yritystoiminnan alkamista, mutta itse asiassa tämä on ollut myös ongelma ja haaste. Perheenjäsenen työttömyys on joissain tapauksissa ennen tätä uudistusta ollut vaarantamassa myös koko yritystoiminnan jatkumisen, kun perheen elanto on ollut tämän kautta sitten uhattuna. On järkevää tehdä tällaisia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

uudistuksia, jotka nimenomaan avittavat pieniä yrityksiä ja kohdistuvat niihin. Sinne niitä työpaikkoja syntyy.

17.08 Katja Hänninen vas: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä. Täytyy sanoa, että harmi, että tätä ei televisioida, koska harvoin on näin yksimielistä istuntoa käynnissä ja yksimielistä asiaa käsittelyssä kuin tämä lakiesitys on, ja se on minusta sääli. [Timo Heinonen: Ottakaa tämä esille kyselytunnilla!] — Kiitos vihjeestä, edustaja Heinonen. — On selvää, että vasemmistoliitto kannattaa oikeudenmukaista lainsäädäntöä ja sellaisia esityksiä, joilla tämmöisiin epäkohtiin puututaan.

Ja kiitoksia tosiaan edustaja Turuselle, joka aloitteen laittoi yli puoluerajojen liikkeelle. Harmi, että oma nimeni siitä puuttui. Ehkä jostain syystä ei sitten tullut kopiksi, mutta kannatan kyllä tätä lakiesitystä lämpimästi.

On ollut erittäin suuri epäkohta siinä, että ei-omistava perheenjäsen on tavallaan tippunut ihan vaille mitään, aivan tyhjän päälle, ja nyt hänen asemaansa parannetaan. Pahimmissa tapauksissa tällainen tilanne on voinut johtaa jopa avioeroihin ja perheen hajoamisiin, ja sellaista emme tietenkään kannata.

Kiitos tästä lakiesityksestä.

17.09 Kaj Turunen kok: Arvoisa puhemies! Tässähän jo menee ihan hämilleen, niin ettei tule seurattua istuntoa.

Ensistäänkin ministerille kiitos siitä, että tämä hallituksen esitys on tässä muodossa ja ettei tätä korjausta lähdetty tekemään jollakin informaation lisäyksellä tai sentyyppisillä muilla asioilla, siis informaation lisäämisellä yrittäjien perheenjäsenille siitä, missä työttömyyskassassa pitäisi vakuuttaa, vaan koska tämä tilanne on nykylainsäädännössä sen verran epäselvä, niin on parempi tehdä tämmöinen selkeä hallituksen esitys, jolla se korjataan. Siitä kiitos.

Sen verran puuttuisin tähän keskusteluun, että kyllä tämä hallituksen esitys on siinä mielessä yli puoluerajojen, niin kuin tässä keskustelussa on käynyt ilmi, että kaikki läsnä olevat ovat tätä voineet kannattaa, ja kyllä tässä ovat opposition edustajat yhtä lailla olleet mukana kehumassa tätä esitystä johtuen varmasti siitä, että jos kysytään toisin perin, että kuka tätä voisi vastustaa, niin oikeilla, hyväksyttävillä perusteilla ei varmastikaan kukaan.

Kun tässä edustaja Hänninen sanoi, että olisi varmaan allekirjoittanut tämän, jos olisi ollut mahdollista, niin näitten lakialoitteitten kanssa monta kertaa ainakin itse toimin sillä tavalla, että se on vain tietyn aikaa enkä kovin aktiivisesti hae allekirjoittajia, yksi sähköposti riittää, ja sitten aktiivisimmat siihen ehtivät osallistua. Kun me tiedämme, että me saamme sähköpostia paljon, niin voi mennä sitten ohitsekin, mutta niin kuin puheistanne kävi selväksi, myöskin te kannatatte tätä.

Edustaja Heinosen vaatimattomana edustajana voisi sanoa, että edustaja Heinosen esitys oli oikein hyvä.

17.11 Lea Mäkipää sin: Arvoisa puhemies! Minä myös haluan antaa kiitokset ministeri Mattilalle ja tietysti koko hallitukselle tästä myönteisestä lakiesityksestä.

Kun täällä on keskusteltu, että kohdistuuko tämä nyt 22 000:een, niin hallituksen esityksessä mainitaan, että ”arvio perustuu työttömyysvakuutusrahaston tilastoon osaomistajien maksua maksaneiden yritysten lukumäärästä sekä ilmoitettuun osaomistajien palkkasummaan”, mutta noin suurin piirtein.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

Muutos siis parantaa yrittäjien ei-omistavien perheenjäsenten taloudellista asemaa myös työttömyyden kohdatessa. Ei-omistava perheenjäsen voisi helpommin myös aloittaa työskentelyn perheen yrityksessä, sillä työllistymistä arvioitaisiin nyt palkansaajan osa-aikatyönä tai lyhytkestoisena kokoaikatyönä.

Eli tämä on myönteinen, ja toivottavasti tällaisia myönteisiä yksimielisiä hallituksen esityksiä saadaan tästä vielä eteenpäinkin.

17.12 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! On todella näin, että kun on kiitoksen paikka, niin se on syytä ihan rehellisesti antaa, ja tässä voi kyllä hallitusta tästä esityksestä kiittää ja totta kai myös edustaja Turusta, jonka lakialoitteen myötä tämä asia on nyt lähtenyt kunnolla edistymään, mikä nyt sitten johtaa siihen, että todella kymmenientuhansien ihmisten arki ainakin tältä osin muuttuu vähän paremmaksi, kun tämä ei-omistavien perheenjäsenten tilanne tästä selkiytyy.

Onhan se juuri näin, mihin edustaja Sarkkinenkin tässä viittasi, että on kohtuullista, että jos et kerran omista siitä yrityksestä mitään eikä sinulla ole päätäntävaltaa yrityksen asioihin, niin eihän sinua silloin voida myöskään yrittäjäksi laskea. Ja tältä osin on ihan selvää, että silloin pitää olla ne mahdollisuudet, mitkä ovat myös muilla palkansaajilla.

Tämä toivon mukaan johtaa siihen, että yhä useampi perheenjäsen uskaltaa myös lähteä sitten tällaisessa tilanteessa vaikka perustamaan yritystä, johon sitten toinen perheenjäsen, joka ei siitä yrityksestä omista mitään, uskaltaa myös mennä työskentelemään ja sitä kautta myös helpottaa sen yrityksen kasvua, ja tämä johtaa mahdollisesti sitten siihen, että he voivat palkata lisää työvoimaa, kun meillä kuitenkin on varmaan tavoitteena, että meillä työllisyys tässä maassa edelleen parantuisi.

Sitten on ehkä tässä hyvä muistaa, että tässähän lausuntokierroksen aikana ehkä hieman duubioitiin sitä, voiko tässä sitten syntyä tilanteita, että yrittäjäriskiä kaadetaan tähän työttömyysvakuutusjärjestelmän piiriin. On hyvä muistaa, että tässähän tämä työssäoloehto on kuitenkin tuplasti pidempi kuin tavallisella palkansaajalla: 52 viikkoa. Siltä osin se varmaan kyllä sitten auttaa siinä, että ehkä tällaisia väärinkäytöksiä ei juuri synny. Tämä asia on varmaan hyvä tuossa valiokuntavaiheessa vielä käydä läpi, jottei mitään porsaanreikiä sitten tämän osalta jää.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten puheenvuoro edustaja Kulmunille, ja sen jälkeen ministerin vastaus.

17.14 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Mukava tietenkin olla käsittelemässä tällaista hallituksen esitystä, joka herättää näin laajaa tukea salin kaikilta laidoilta. Myös keskusta on varsin pitkään ollut aktiivinen yrittäjien sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten suhteen. Ja kuten tuossa edustaja Jarva toi esiin, pitkin vaalikautta on tämä byrokratianpurkuryhmä kerääntynyt ja miettinyt pienempiä ja suurempia yksityiskohtia, joilla pystyttäisiin työllisyyttä parantamaan ja toisaalta myös sosiaalista oikeudenmukaisuutta, ja hienoa, että tämä asia sitten kesän kehysriihestä eteni jo tänne hallituksen esitykseksi.

On tietenkin niin, että tämä ei täysin edelleenkaan ratkaise yrittäjien sosiaaliturvaan liittyviä ongelmia, mutta tämä on yksi erittäin merkittävä asia, joka tulee usein esille tuolla vaalikentillä ja kohdistuu toki myös varsin suureen joukkoon ihmisiä — kun lakiesityksen arvioissa puhutaan yli 20 000 hengestä. Tilanteet ovat varmasti olleet erittäin kohtuutto-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2018 vp

mia, ja sikäli tämä muutos on erittäin perusteltu, mutta ehkäpä tulevaisuuden varalle myös heittona, että työhän ei missään nimessä ole tullut valmiiksi.

Mukava kuulla, että täällä laidasta laitaan nyt korostetaan sitä, miten tärkeää on, että pienyrittäjät ovat yhdenvertaisessa asemassa palkansaajien kanssa, mutta sehän ei missään nimessä ole vielä tätä päivää valitettavasti, jos miettii vaikkapa eläkkeiden muodostumista tai sairausvakuutukseen liittyviä asioita tai kokonaisuudessaan sosiaaliturvaan liittyviä kysymyksiä. Kun työ modernisoituu ja muuttuu pätkittäiseksi, on olemassa pelkoja siitä, miten meillä tulevaisuudessa on freelancereiden, yksinyrittäjien eläkeasia hoidettu ja siitä huolehdittu, ja tämä on varmasti lainsäädäntöä, jota tulevaisuudessa tässä salissa tullaan käsittelemään.

Mutta kiitoksia keskustajohtoiselle hallitukselle, että tämä esitys nyt on tuotu ja yrittäjien sosiaaliturva niiden perheenjäsenten osalta, jotka eivät omista yritystä, tältä osin parane.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja ministeri Mattila, vastauspuheenvuoro, 2 minuuttia, olkaa hyvä.

17.16 Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia keskustelusta. Kysymyksiä tuli lähinnä tästä työssäoloehdosta niiltä osin, että miksi tähän ratkaisuun on päädytty.

No, ensimmäiseksi totean, että työssäoloehto lyhenee nykytilaan verrattuna. On totta, että näitä erilaisia tapoja pohdittiin ja niitä kenties olisi ollut olemassa, mutta kuinka yksinkertaisena, niin se onkin se hyvä kysymys. Ja kuten tässä edustaja Räsänen myös otti esille, muutosta voitaneen pitää merkittävänä ja asiaan varmaan palataan tuolla valiokuntatyössä.

Näitä kaikkia tapoja on myös kuvattu tässä hallituksen esityksessä muun muassa sivulla 11 ja pohdittu sitä siirtymistä palkansaajaksi. Siellä on myös nostettu esille, että kun yksi henkilöryhmä siirretään yrittäjämääritelmän piiristä palkansaajaksi ja sitten mahdollistetaan, että näitä erilaisia työskentelyjä on mahdollista yhdistää, voisi se tarkoittaa sitä, että eräällä henkilöryhmällä olisi yhdistelmävakuutus, ja näin ollen on päädytty tähän.

Mutta kuten totesin, tässä on myöskin työssäoloehdon lyhentäminen, ja niiltä osin tilannetta parannetaan. Kenenkään tilannetta ei heikennetä, ja myöskään tästä... Anteeksi, vielä se, että täällä STM:n sivuilla on tästä todella hyvä grafiikka ja tämä selventää tilannetta, mihin siirrytään. Suurin piirtein tämännäköinen se on. [Puhuja näyttää grafiikkaa] Tietysti sinne ei näy, mutta STM on hyvin rakentanut tällaisen rautalankamallin siitä, mitä käytännössä tapahtuu.

Vielä kiitokset tästä keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.